

ИНСТРУКЦИЯ ЗА ПОВЕДЕНИЕ НА ПЕЩЕРНЯЦИ

ПРИ ПРОНИКВАНЕ В ПРИЛЕПНИ ПЕЩЕРИ

Изготвена по молба на Алексей Жалов (БЪЛГАРСКА ФЕДЕРАЦИЯ ПО СПЕЛЕОЛОГИЯ)
от Боян Петров (ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ И ЗАЩИТА НА ПРИЛЕПИТЕ КЪМ НППМ-БАН)

България притежава уникално високо разнообразие на прилепи. От установените в границите на континента **35 вида**, у нас са известни **33 вида**. От тях поне **10 вида** се размножават, зимуват и живеят само в пещери.

Прилепите са единствените бозайници, които образуват огромни колонии, чиято численост в България по време на зимуване може да достигне до **100 000 екземпляра** само в една пещера!

Размножителният период на прилепите у нас започва след 15 май и продължава до началото на август. В зависимост от климатичните особености е възможно изместване на този период.

В зависимост от вида на прилепа и височината, на която се намира пещерата, най-критичният период през лятото продължава **ок. 45 дни**. Той обхваща дните непосредствено преди раждането на малките, самото раждане, тяхното израстване и първите им полети.

Извършването на прониквания и особено провеждането на организирани мероприятия (пещерни сборове, тренировъчни лагери и проучвателни експедиции) в прилепните пещери в периода **15 май-30 юли** и **1 декември-30 март** е твърде рисковано за оцеляването на прилепите и е категорично в противоречие със законите, които ги защитават.

Някои пещери са значими за прилепите само през лятото (за размножаване), други само през зимата (за зимуване), а трети се обитават целогодишно. От **93** значими подземни местообитания на прилепи в България, **51** имат национално, европейско и международно значение (Приложение 1).

Отправяме апел към всички пещерни клубове и БФСп да планират проявите от годишния си календар съобразявайки се с обитанието на прилепите. През критичните периоди, значимите пещери от Приложение 1 трябва да се изключват от проявите, а проникването в тях през всички останали сезони трябва да става с повишена загриженост и отговорност.

ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Всички видове прилепи в България са строго защитени от ЗАКОНА ЗА БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ (ЗБР) (Приложение № 2 и 3).

В заповедта за обявяване на защитена местност или природна забележителност по силата на ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТЕНИТЕ ТЕРИТОРИИ изрично се забранява влизането в прилепните пещери по време на размножаването и зимуването, както и всички дейности, които безпокоят или прогонват прилепите. РИОСВ/МОСВ периодично само припомнят ограниченията, които са в сила още от публикуването на заповедта за защита.

Според ТАРИФАТА ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЕ ПРИ НАНЕСЕНИ ЩЕТИ НА РАСТИТЕЛНИ И ЖИВОТИНСКИ ВИДОВЕ, ВКЛЮЧЕНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ № 3 НА ЗБР, “за щетите нанесени на растителни и животински видове, виновните лица заплащат обезщетение в размер съгласно Приложения № 1 и 2” (**50 лв за всеки прилеп**). ЩЕТА по смисъла на тарифата е “нараняването, осакатяването или убиването на екземпляри или отнемането им от природата; унищожаването или вземането на яйца и разрушаването на гнезда”.

КАК ДА СЕ ДЪРЖИМ С ПРИЛЕПИТЕ?

- Да пазим тишина и преминаваме възможно най-бързо през залите и галериите с колонии.
- Да не ги пипаме и тормозим по друг начин в състояние на летаргия.
- Да не прекаляваме със снимането и осветяването им особено през зимата.
- Внимаваме да не ги опърлим с карбидката.
- Палене на огън в привходни части на пещерите, влизане с факли както и вдигането на шум водят до смърт и/или прогонване на много прилепи.

КАК ДА ПОМОГНЕМ?

- Ако установите наличие на голяма прилепна колония (**над 100 екземпляра**) в пещера, която не е изброена в Приложение 1, подайте сигнал до ЦИЗП по електронната поща с данни за пещерата, дата на наблюдението и по възможност изпратете далечни и близки снимки на колонията или отделни екземпляри.
- Ако установите вандалски прояви или масова смърт на прилепи сигнализирайте в ЦИЗП.
- Ако намерите опръстенен прилеп- запишете (или снимайте в макро-режим) номера без да сваляте пръстена и го съобщете електронно в ЦИЗП. Желателно е и снимка на вида.
- Ако намерите прясно умрял прилеп може да го съберете в бурканче със спирт (или друг фиксатор). Черепи, кости и мумифицирани екземпляри може да събирате в кутийки. Всички събрани образци се етикетират надлежно и се носят в НПМ.

ВАЖНО ДА СЕ ЗНАЕ

На основание **Чл. 49, ал. 1, т. 1** от ЗАКОНА ЗА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ и по силата на **Наредба № 8** (Обн. ДВ бр. 4/16.01.2004 г.) за реда и условията за издаване на разрешителни за изключения от забраните, въведени от ЗБР за животинските и растителни видове от Приложения № 3 и 4 и за използване на неселективни уреди, средства и методи за улавяне и убиване от Приложение № 5, **всички, които се занимават с изследване на прилепи и имат пряк контакт с тях, трябва да притежават актуално разрешително, издадено от МОСВ.** Разрешителните са срочни и се издават за конкретни лица (физически или юридически) и за точно определени територии от страната. В този документ се определят видовете, броят на екземплярите, времето и мястото, уредите, средствата и методите, начинът за разпореждане с екземплярите и други условия, при които се допуска изключението, както и органът или лицето, натоварено отговорно да осъществява контрола по спазването на условията.

ЗДРАВЕН РИСК

Както всички диви животни, прилепите също могат да са преносители на заболявания, които могат да засегнат човека. Въпреки че в цялата медицинска статистика на България няма отбелязан подобен случай, добре е да се знае, че прилепите са потенциални преносители на **вируса на бяса**. Заразяване може да стане само след ухапване от прилеп и в изключително редки случаи само чрез слюнка на заразено животно, попаднала право върху оголена човешка лигавица на око или рана. При възникване на подобно обстоятелство е необходима незабавна противобясна ваксинация в здравно заведение.

ЗА КОНТАКТИ

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ И ЗАЩИТА НА ПРИЛЕПИТЕ

Национален природонаучен музей – БАН

бул. Цар Освободител № 1, София 1000

<http://nmnhs.com/>

ел. поща: Боян Петров- координатор

boyanpp@nmnh.bas.bg

boyanpp@gmail.com

Данните в инструкцията са актуални към 30.5.2009 г.

**Списък на подземни местообитания на прилепи в България с
национална, европейска и международна значимост**

Име на обект	Селище	Област	Ограничение за проникване	Значимост
1. Айна ини	Рибино	Кърджали	Зима/лято	европейска
2. Андъка	Дряново	Габрово	Зима	национална
3. Бачо Киро	Дряново	Габрово	Зима	национална
4. Билерниците	Ботуня	Враца	Лято	национална
5. Божият мост	Лиляче	Враца	Лято	национална
6. Водната Дрънчи дупка	Мелница	Ямбол	Лято	национална
7. Водни Печ	Горна Лука	Монтана	Зима	национална
8. Въркан	Цар Петрово	Видин	Зима/лято	европейска
9. Гаргина дупка	Мостово	Пловдив	Зима/лято	национална
10. Голяшка минна галерия	Голак	София	Зима/лято	европейска
11. Голямата Микренска пещера	Микре	Ловеч	Зима/лято	национална
12. Гъбарника	Красен	Русе	Зима/лято	европейска
13. Деветашката пещера	Деветаци	Ловеч	Зима/лято	международна
14. Дервентската пещера	Пролаз	Търговище	Зима/лято	национална
15. Диневата пещера	Гинци	София	Зима	национална
16. Дяволското гърло	Триград	Смолян	Зима	международна
17. Еменската пещера	Емен	Велико Търново	Зима/лято	европейска
18. Зандана	Шумен	Шумен	Зима/лято	национална
19. Зандана (Дивдядовският зандан)	Дивдядово	Шумен	Лято	национална
20. Зоровица	Червен	Русе	Лято	европейска
21. Иванова вода	Добростан	Пловдив	Зима/лято	международна
22. Каленската пещера	Кален	Враца	Лято	национална
23. Кална мътница	Бели Извор	Враца	Зима/лято	европейска
24. Карангин	Орешари	Хасково	Лято	национална
25. Козарника	Липница	София	Лято	национална
26. Водната	Липница	София	Зима/лято	национална
27. Ледницата	Котел	Сливен	Зима/лято	национална
28. Лястовицата	Гложене	Ловеч	Зима/лято	национална
29. Магурата	Рабиша	Монтана	Зима/лято	национална
30. Мандрата	Чавдарци	Ловеч	Зима/лято	национална
31. Марина дупка	Търговище	Търговище	Лято	национална
32. Маслен нос	Приморско	Бургас	Лято	национална
33. Мишин камък	Горна Лука	Монтана	Зима	национална
34. Моровица	Гложене	Ловеч	Зима/лято	национална
35. Нанин камък	Муселиево	Плевен	Зима/лято	национална
36. Орлова чука	Пепелина	Русе	Зима/лято	международна
37. Орловата пещера	Котел	Сливен	Зима/лято	национална
38. Парниците	Бежаново	Ловеч	Зима/лято	международна
39. Понора	Чирен	Враца	Зима/лято	национална
40. Прилепната пещера	Янтра	Габрово	Лято	национална
41. Седларката	Ракита	Ловеч	Лято	национална
42. Серапионовата пещера	Черепиш	Враца	Зима/лято	национална
43. Суббатъ	Котел	Сливен	Зима	национална
44. Сухи Печ	Орешец	Видин	Зима/лято	национална
45. Троевратица	Карлуково	Ловеч	Зима/лято	национална
46. Тюленовата пещера	Българево	Варна	Лято	национална

Име на обект	Селище	Област	Ограничение за проникване	Значимост
47. Урушка Маара	Крушуна	Ловеч	Зима/лято	национална
48. Хайдушката пещера	Девенци	Плевен	Зима/лято	национална
49. Хилядите очички	Мадара	Шумен	Лято	национална
50. Человечата	Кунино	Ловеч	Лято	национална
51. Яраса Ини	Висока поляна	Кърджали	лято	европейска

Ограничение за проникване: указан е периодът, съответно **ЗИМА** (1 декември- 30 март) и **ЛЯТО** (15 май- 30 юли), когато проникването **не е желателно**, а в пещерите обявени като природни забележителности или защитени местности по Закона за защитените територии е **забранено** със заповедта им за обявяване. Незнанието не ви оправдава при установяване на нарушението от компетентния орган или след подаден сигнал.

Забележки: 1) по различни причини, в някои пещери е възможно прилепите да са били прогонени временно или постоянно, което не означава, че те губят статута си на значими убежища. Дългогодишният мониторинг на колонии показва, че след отстраняване на прогонващите фактори или намаляване на тяхната сила, прилепите обикновено се завръщат и ги заселват отново.

2) Напълно възможно е да съществуват пещери, които се обитават от големи колонии, но причината да не фигурират в таблицата е единствено липсата на данни. Списъкът е динамичен и се актуализира след постъпване на сигнал и теренна проверка от специалист-прилепар.

3) Значимостта е определена по критериите на EUROBATS и включва показатели като общ брой видове установени в пещерата, обща численост, сезонно или постоянно се обитава от прилепи и други фактори.

Списък на някои от по-значимите НАТУРА 2000 зони обявени за опазване на прилепите

№	НАТУРА 2000 ID	ИМЕ
1	BG0000266	Мандрата (Микре)
2	BG0000269	Лястовицата (Гложене)
3	BG0000304	Голак (Голак)
4	BG0000587	Варкан (Цар Петрово)
5	BG0000589	Марина дупка (Търговище)
6	BG0000591	Седларката (Ракита)
7	BG0000593	Билерниците (Ботуня)
8	BG0000594	Божият мост- Понора (Лиляче-Чирен)
9	BG0000601	Каленската пещера (Кален)
10	BG0000605	Божкова дупка (Кривня)
11	BG0000615	Деветашко плато (Деветаки)